

את שני דורי הת

אגרות-יעקב יום ג' ט' באב תרצ"ט // 25 ביולי 1939 / יומן מס. 647

עצמים לחותו של יעקב קופל. לדמותו

גולת סחפוחו, גלי חירון ותחושותיו הציאיים לקרבנות. הירדן שבני-אדם עזרו את
מיחיו, ורחפוחו מערשו הטבעי ומנצלים אותו בתור כוח לתועלת האדם - נרגז, שואף
קרבות וגוזל מאתנו קרבנות, ואם ארץ זו דשנה וספוגה דמי נקיים וקדושים, מדוע
מיחיה יהיו נסוגים אחור ולא ישיעו את צמאונם בחיים צעירים ?

יעקב נעלם מאתנו ואיננו. הלך לבלי שוב. האם זהו חלום, חלום נורא במראה זועה
בהקיץ ?

בחור אייץ, בעל שרידים, רחב כתפיים, עליז וצוחל, אפיו פשוט, גשמתו מלאה רדן
לעין, היה צועד בשבילי החיים באמונה ובצחוק על שפתיו. היה גרוש ומלא שאלות
על החיים ועל כל מה שהתרחש סביבו. כולם אהבוהו וחשן את לב סביבתו. בעל מזג
חם היה. נרגש וכוואב על שבר תנועת הפועלים בעולם. במחשבותיו היה סט במרחבי
הגל. כל מאורע וזעזוע-פוליטי נגע עד עמקי נפשו. כאש בערה בו השאיפה למסור
סוציאליסטי, לסויון גמור בחיי בנם האדם.

בהלצותיו היה דבר מה מן הסטירה והסרגיות של המציאות.

נולד בעיירה ע"י ביאליסטק- בפולניה בשנת 1917. הוריו מבני דלת העם פרנסו את
בני משפחתם בדוחק גדול ובצמצום רב מתוך דחקות ועניות, ויעקב היה עד למלחמת
קיום קשה שהוריו נאבקו בה ברחוב היהודי בפולין. את חינכו קבל בבית-ספר עממי
ובהיותו עוד צעיר לימים היה נאלץ לעבוד, לפרנס את-עצמו ולעזור להוריו העניים.
סאהב, ולא פעם חסך מלחמו לסלוח מתנות להם והתענג ממעשהו זה.

נספח לסדרות החלוצ בפולין וישב-זמן רב בהכשרה. הוא בא אלינו, כמו כולם, מתוך
הכרח וזהבה גם יחד. הבטלה-והשמדון-בעיירתו דחפוהו לסדרות החלוצ, ומאז מתחילה
תקופה חדשה בחייו. הוא מתחטר בכל מאווינו לקציני ההכשרה ולשא ברום את סממנות
החלוצ. בחיוך על שפתיו נשא בעול ההכשרה, את מחסוריה ותלאותיה. תמיד עבד
עבודה קשה. היה נלחם על כל צולה ואי נעשמות שנעשן לחבר. כולם אהבוהו בשל
לבז הפתוח לכל יצור שפגש בדרכו. בסובו מהעבודה התפרץ לבית ושאלה בפיו:
מה נסמך בארץ ? הקרבנות הקדושים דכאו את רוחו ודירון היה לקראת הבאות.

כשאוסר לעליה, התגבר על הקסיים החמריים שעמדו על דרכו למען בצע את חגמתו היחידה: לעלות ארצה, לחיות חיים חפסיים חיי פועל בכבוד שלי השפלות ולעג על כל צעד שנפגש במ בגלות. עובד עבודה קשה בבורסקאות, 12 ולפעמים 18 שעות ליום. משכורתו היתה דלה. בסבלנות אוצר וחוסן לבסיעה ועוזר גם לאביו הזקן. וטוף-טוף עולה בידו להיות בין המפעילים, כמה רקד משמחה. למות חות גבורים במלחמה בפורעים ובמתנכלים - על זאת דבר כל הימים - ונסחף בגלי הירדן. נעקר מאתנו טרם הספיק לנשום מלוא ריאותיו מאויר הארץ, וגדול הכאב. דמותך זטוב לבן, חבר, חרותים יהיו לעולם על לח לבנו. דרוך ליצירה ולעבודה שודדת מאתנו. טרם מצאת ספוקן בהשמה. עול ימים היית. מלא תקנה לעתיד. את הורין האהובים עליך שכלת ומה תהא נחמתם, מי ינחמם ?

מרדכי.

*

הכרתי אותו בהכשרה. הוא עבר כבר אז כחמש שנים של "כיבושים" ונדידות מערים ועיירות, מפלוגות לפלוגות, עד שהגיע אלינו לקילצה. הוא היה טיפוס מיוחד, וברגע הראשון בהכירך אותו הרגשתי שבתורתו לא עמדו משתעמם היינו ביחד זמן קצר וכבר היה ידיד עם כולם, כאילו היה מכיר משנים. והבדיחה השנונה, תיכף, במקום והכל צוחקים ונהנים. בטם סרלי ספלין כינינו אותו ובאמת הוא היה הספלין שלנו, הספוס הקומי-טרגי עם הציניות והרצינות גם יחד - עם ההליכה המסוגנה: הכובע בצד, הבלורית, השנים (ומה טובות היו עינים אלה!) - הפשמות ריוך נסקפו מהן). והתלבוסת - הכל היה קומי והצחיק את כולם, אבל בעצמו בפני חיותו - סבל האדם, מחייבהם המרודים של בני משפחתו, מחוסר יכולת לעזור להם, הוא סבל את סבל העם והאנוסיות ובפשטות היה מביע את דעתו. כולם היו צוחקים מסגנונו המבדח אבל, רציניים היו דבריו.

ונזכר לי קסע מתוך חתב, שכתב לי ארצה: "בניאין, רגליך צועדות כבר על אדמת הקודש, בארץ שאני סואף אליה כל הרבה שנים. ומתי יבוא כבר היום הגדול, בו אוכל גם אני להצטרף למחנה הבונים וללחום אתך יחד את מלחמת העם ? - והחלום התגשם והוא עליה ארצה - ומה טרגי הוא גורל האדם ! זה רק כחודש שהתחיל לחיות ולהגשים את שאיפותיו ובאמצע רקמת המחשבות על עתיד יפה בחברת הקיבוץ נפסק החלום ויעקב איננו כבר אתנו.

בני מין גרוסבסקי.
(חמדיה)

*

מתוך מכתב של חובר

- בימים הראשונים, כסקרה האסון לא יכולתי לקחת את העט בידי ולכתוב לכם, לא יכולתי להטלים עם הרעיון סינקלה איננו כבר, ומה גדל הכאב כשהגיעה אלינו "הידיעה הסופית שאכן איננו כבר. מה מוזר הדבר, מוזר עד כדי הטלת רטט ופחד. מה משונה ובלתי חובן "איננו בתוכנו". הרי זה עתה היה, והנה כהרף עין איננו, המות בלע אותו, בלע ולא חמל.

ידענו בהכשרה בחוץ-לארץ, ידענו בדרך ארצה ויודעים אנו כאן שבכל יום המוות חלוג אותנו - כמעט שמוכנים לו והולכים לקראתו בכל יום, בפשטות. ידוע לנו שהכל יכול לקרות. ובכל זאת קשה לקבל את המוות שלו, השתוללות גורל עור זה. מנסה אני להרהר בו. ולהעלות את דמותו: בן לעוני ולצער היהודי מילדותו. בהיותו עוד ילד הוטלה עליו דאגה של עבודה קשה, בכדי להסביע את הוריו הפניים לחם, ואז, יחד עם סבלו החרי, בא לתנועה. של ילדות חפף עוד על ראשו. מתוך טורדות פשוטים ומדוכאים, סחופי יאוס ומצוקה, כוחות נפשו סחבוהו והביאוהו לתנועה, וכאן טפח וגדל במסן שנים בתנאי ההכשרה הקסיים. ומי לא זוכר את הערבים כשסג מן העצמה

במלכנו או בבית-החרושת לדיקטים, מלונס בגדים קרועים ובלועים והגפים גדולים שהיו גענינו כעין סמל של אדם עובד, מהפכני הסואף לערכי חיים חדשים ולסנוי סודי העולם. תמיד טקע במחשבות וחלם על שיון ויוטר. ומי אינו זוכר את הופעתו באסיפות, ברטט לקראת העתיד של הפועל - והחדשים האחרונים בהכשרה, כמיהתו לעליה, והטאלה היחידה שנקרה במוחו: היכן ישיג אמצעים לעליה? - סוף סוף זכה לצאת לביתו להתכונן לעליה. עבר זמן ארוך, נדחה לי שנה בערך, בקסיים רבים ובהתאמצוי בעבודה מפרכת מעלות הסחר עד שקיעת הטמט עליה לו להסתכר כסף - עד שהגיע למדרגה הגבוהה ביותר בחייו: "עליה לארץ". ומי מאתנו שנפגש אתו בדרך ארצה, אינו אינו זוכר את שמחתו הגדולה, את הבעת פניו הצוהלים - ונזכר אני בבקר יום ראשון למאי, הסעות הראלונות שדגלנו דרכו על אדמת המולדת - והנה עינינו נתקלו בדגל האדום על ברכת המזוסבה, מה התלהב והתרגש לקראת הדגל המבשר עולם אחר, הדגל המסמל ערכי חיים חדשים, והנה עברו ימים מעטים - ורק תל-עפר נשאר ממנו.

- קטה להסלים, תברית!
 נלקט נא זכרונות להשלמת דמותו. נדמה לי שהיה יותר מכפי שידענו אותו.
 נשמור נא את זכרו בתוכנו.

סמואל ריטר
 (פלוגת הים).

*

עם יעקב בעבודה

נפגשנו בעבודה - אך לא ימים רבים הספיק להיות אתנו. ובימים מעטים אלה התחבב עלינו כל כך עד כי קטה לתאר סאיננו עוד - ודמותו היה בזכרונו ונדמה לך שתפצתו באחד הימים, בצחוק על פניו ויקדמך בצחוק תם-וקדבר-קדוח זה או אחר. זה מקרוב ידענוהו. לא לויית אותו בימי ילדותו בעוני הגולה הפולנית, לא בשם שנות ההכשרה בגולה, ואף לא בדרך העפלתו הקטה ארצה. - הכרתיו רק כאן עם הכנסו לעבודה ולמסק.

ומיום בואו לא ככולם היה הוא. בגיטה חפסית כל כך בא אלינו כאילו זה מכבר חי בתוכנו. - מהרגעים הראשונים צכנס להוי חיינו כאילו עבר זה מכבר את ההס-תגלות משם - לכאן. ובתחילה אף תמהנו, איככה כך - מיד, עם בואו; וכבר כאחר מאתנו, וכל סימני "ירוק" לא נראו בו. -

ומיד נתחבב עלינו ובכל היותו, בעבודתו, במרצו הרצ, ובצכוונותו - ובעיקר בטוב לבו ובתום הילדות שבו. כה תמים וילדותי היה. - שמה שמחת ילד לכל בסורה וכה נאב והצטער עם משמע אסון.

רוחו היתה מרדנית. לא אבה פשרות, ולא חת. ניכר היה בו שצוק עתים ושנות התלבטות בין תקוה ויאוש עצבו דמות זו.

והארץ כמה הקסימה אותו, כמה אהבה היתה בו אליה, והרבה לספר על תסוקה רבה וגעגועים אין קץ. לקראת את אשר עדיין לא ראה - ולבקר במקום שעדיין לא בקר ואנו הרגענוהו - לאמור "עוד תספיק".

ואזכור, איך תוך עבודה, כשהשרב מכה והזיעה ניגרת - עזב פתע את המעדר מידו, זקף גופו ושאל על נקודה יסוגבית זו, או אחרת, על סיר זה או אחר או חבר קרוב ואודע בארץ באשר הוא שם - ופניו מפיקים תום ילדות וגעגועים אין קץ - וכך עמד רגע. ורבות השתמש במימרה שהיתה שגורה בפיו: "מולדת, המולדת נתנה סודיה וסל - ואתה, בן אדם - עבוד! עבוד!" וסוב חסף במרץ את המעדר והן בקרקע - ועבר בלא ליאות.

יום אחד בקטנו שנלמדו להסתמש ברובה. מלאו בקטנו - הקטיב, שמע, למד, ואחר
 שהיתה לו שליטה כל שהיא בו - כמה שמח, חטף את הרובה, הרימו בידיו הסריקות,
 הסתכל בו - ובשמחה אין קץ הכריז: מעתה אוכל גם אני להתגונן במכסיר זה.
 ועוד אזכור, עת עמד, ביום האסון והסתכל על פני סטף הירדן - הסתכל בזרם הסוטף
 ופניו כרגיל, מלאי תום ושמחת ילד: "הנה, הנה, הירדן היפה כל כך - נהדר, כמה
 נפלא לטבול בו..."
 ולא ידע כי לא יצא שנית.

ומי מאתנו חשב שחבר יקר זה יאבד כך ?
 חבר זה, בימים אלה בודאי בחזית הראשונה היה מקומו - בחזית העבודה וההגנה.
 והנה כך יעד לו הגורל. ושירת חייו באמצע נפסקה !
 חבר יקר אבד לנו. הסוב שבטובי חלוצינו.

חבר.

*

אכן בעלם מאתנו חבר חדש סטרם הכרנוהו, זה רק דרכה רגלו על אדמת המולדת, זה
 רק החזיקה ידו מכוש-ופסיט, אשר סמל חייו היו הם. צלל - ואיננו.
 לא הכרנוהו עוד. זמן קצר מדי היה בתוכנו בכדי להכירו, אך בת הצחוק שעל שפתיו,
 ומבטו הרציני והעמוק העידו עליו שאיש החברה הוא. הוא אהב את החברה וידע גם
 להנעים לחבריו בליצנות, ומבטו הרציני והשקט הסקיף אל כל עבר ואל כל צד שסמ
 חיו פועלים אחיו לגורל בסבל ובעוני, הוא טעם את מר גורלו של הפועל החי בעוני,
 ולא במקרה חסר את גורלו לתנועת הפועלים ולציונות העובדת.

כמעט שש שנים רצופות היה בהכשרה וחכה ליום אשר תגיע אליו בשורת העליה -
 ומה רב היה אשרו בעת אשר דרכה כף רגלו על אדמת המולדת אשר לה ערצה נפשו;
 ובעת המצאו בתוכנו ובזמן כה קצר עקב בהתעצנות מרובה בסאלות יסוד חיינו.
 כל האויי נפסו היה להיות סותף למפעלנו, אשר בו רצה למצוא בטוי לנפשו הסוערת.
 לא כחדש הרגיש את עצמו בעבודה. המכוש והפסיט לא זרים היו בטבילו. צעיר מדי
 היה כסידו החזיקה בהם, והוא ספר את זאת בגאווה.

היוסר והאמונה לוו אותו בכל מעשיו. הוא האמין בכוח האדם הבונה והיוצר. הוא
 האמין במפעלנו ובכוח העמד הפועלים, חלם הרבה אך מעט הספיק.
 יסרו ואמונתו יהיו צרורים אתנו וזכרו יהיה שמור בתוכנו.

מ. ארזי.

*

מתוך מכתב של מנשה

ורסה-ז'לונקה 14.7.39

לח"ח הכשרת קילצה
 ולח"ח המסק

חסיבת היותי עסוק מאוד לא קראתי את ה"דבר" עם התקבלו.
 חברים הפנו את תשומת לבי לכותרת השחורה על האסון החמיר, סדעזפני עד עומק
 נפסי. "סודק"לה" איננו. גלי הירדן בלעוהו.
 סוחחתי עם סולחית ועם חברי קלצה אחרים כאן, הם אינם יודעים כנראה על האסון.
 לא שפרתי להם, כי... לא יכולתי.
 רבים מקלצה מתכווננים לבוא לאסדות למלא את חלל הקרבן שאין לו נחומים.